

cu ele și conținutul dureros al cuvintelor? În neant, desigur, de unde vor răsări iar și iar până la capătul lumii... Cei doi bătrâni însă rămân acolo, ca un reproș: ei unde să se ducă, dacă nu în salvatoarea, definitiva plecare? Dar tinerii, ei spre ce mărsăluiesc oare? Pentru ce? Folosește la ceva agitația lor?

Ilustrația muzicală nu știu cui aparține, dar mi s-a părut adecvată pe tot parcursul spectacolului.

Un public entuziast a aplaudat minute în șir performanța trupei teatrale arădene. Dacă spectatorii vor respecta sau nu Poruncile, e treaba lor. E sigur însă că au plecat din teatru cu câteva întrebări legate de viața lor, întrebări care le vor tulbura o vreme aparenta liniște ce vine din bunăstare și, cine știe, poate vor medita puțin și la învățăturile biblice.

P.S. Un caiet-program nesemnlat, dar bine scris și cu o grafică elegantă, însoțește spectacolul, însă, din nou, cum am mai semnalat, nu e trecută data premierei; acum nici măcar anul, stagiunea, deși pentru documentare sunt date imperios necesare.

Teatrul Clasic „Ioan Slavici“ Arad – Decalog un spectacol de step și pantomimă. Regia artistică: Laurian Leontin Oniga. Asistent regie, mișcare scenică: Ștefan Cepoi. Coregrafia: Andreea Păduraru. Decor: Laurian Popa. Costume: Oana Văran Goia. Light-design: ing. Lucian Moga. Concept video-proiecții: Cristian Luchian. Proiecții: Adelin Ghionghioșan. Cu: Ovidiu Ghiniță, Adriana Ghiniță, Zoltán Lovas, Bogdan Costea, Andrei Elek, Carmen Vlaga, Angela Petrean, Liliana Balica, Oltea Blaga, Ionel Bulbuc, Sorin Calotă, Alina Danciu, Etelka Magyari, Levente Kocsardi, Marian Parfeni. Data premierei: 13 aprilie 2008.

Despre vinovăție, altfel...

Numele orădeanului Pașcu Balaci a început să fie cunoscut în ultimii ani, după ce i s-au jucat câteva piese (la Iași sau la Radio) și, după ce a primit anul trecut o mențiune la Concursul organizat de Teatrul de Comedie. De altfel, Mircea Ghițulescu îi rezervă în cărțile sale o pagină în care îi analizează atent și cu încredere în talentul lui, cam toate creațiile dramatice.

De profesie avocat, Pașcu Balaci cochetează cu Poezia și cu Teatrul încă din timpul studenției. Stau, între altele, mărturie, nenumăratele variante ale pieselor sale, aflate azi în biblioteca teatrului din Oradea. Și, în primul rând cele vreo zece volume publicate până acum: poezie, teatru (istoric, comedie, dramă) și proză. În cei cincisprezece ani care s-au scurs de-atunci (nu m-aș mira să mi se spună că, de fapt sunt douăzeci!), câte un titlu sau altul apărea și pe afișul Teatrului orădean – chiar și pe cel al secției maghiare – dar, ca prin minune, spectacolul anunțat nu mai ajungea la public... Despre cauze, de fiecare dată altele, nu este momentul să vorbim aici. Eu una am spus, nu o dată, că Norocul l-a cam ocolit pe scriitorul Pașcu Balaci, de altfel unul dintre cei mai generoși cu amicii din lumea scenei care, cum știm, apreciază discuțiile pe teme teatrale, mai ales când ele sunt însoțite de un pahar de vin bun...

Iată însă că, într-un târziu, am apucat să și vedem una dintre piesele pe care le-am citit în urmă cu atâția ani... Este vorba de **Victima și călăul** care a suferit, de-a lungul timpului, nu puține modificări, unele, recunosc, stricând, mai mult decât îmbunătățind textul inițial.

Dublât de avocat, dramaturgul Pașcu Balaci a imaginat o situație dramatică în strânsă legătură cu universul justițiar. Teme pasionante, să recunoaștem: raportul justiție-individ-societate, vinovăție-nevinovăție, pedeapsă, iertare...

Personajele poartă nume generice: un Călău și o Victimă. În acest caz, povestea în sine aproape că nu mai contează, așa că nu vom cădea în păcatul de a analiza spectacolul pornind de la multe situații neverosimile despre care, cum spun avocații, „face vorbire” autorul. Închisoarea, mediul concentraționar, întâlnirea tinerei fecioare condamnate pentru crimă (ea aflându-se de fapt în legitimă apărare, căci cel pe care l-a omorât a vrut să o violeze) cu un Călău care ar putea fi asimilat cu Pedepsitorul răului, dacă n-am afla că ucide la comanda unei conduceri a Închisorii care, mai totdeauna, e abuzivă. La rândul lui, Călăul e plin de păcate și doar întâlnirea cu Puritatea, cu imaculata fecioară îl fac să regrete că a trăit atâția ani în păcat, că a comis, la rândul lui, crimă după crimă, încercând astfel să se salveze fizic, dar sufletește în niciun caz...

Din nevoia strictă de a demonstra ce și-a propus, dramaturgul inventează o situație cu totul neverosimilă în realitate, indiferent la ce epocă s-ar referi aceasta: înainte de a-și ucide condamnată, aflată oarecum în „custodia” lui, în cazurile rare când aceasta este fecioară, Călăul are obligația (de fapt un fel de răsplată, de privilegiu pentru dezgustătoarea meserie pe care o practică) de a o viola, spre a nu trimite o virgină la moarte. În acest fel, torționarii maculează victima, încercând să-și mai scadă din vinovăție, de parcă transferând o parte din murdăria proprie spre victimă, le scade lor puțin din păcatul crimei. Închisoarea imaginată de dramaturg este ceva între casa morților dostoievskiană și cutia Pandorei din care ies, negreșit, toate relele lumii.

Iată însă că acest Călău primește, în cele câteva întâlniri cu Victima, o lecție de etică, de bun-simț, de adevăr și iertare, fiindcă tânăra nu este o fată obișnuită, ci aproape o idee, un concept, o abstracțiune, și anume este întruchiparea purității, a cinstei, a dreptății, a adevărului, a demnității, a Nevinovăției. Printr-o întorsătură de condei, specifică nu odată avocaților pricepuți, se produce un transfer ciudat: Călăul devine victima propriilor lui fapte nedemne, iar Victima dobândește grațierea și, fără să vrea, devine călăul asupritorului ei, mai bine zis cea care-i induce ideea morții. Ros și măcinat de remușcări, Călăul se sinucide în chiar celula din care iese, liberă, tânăra; el se duce spre moarte, nu înainte însă de a fi învățat de la fecioară ce înseamnă iubirea adevărată, devotamentul, dar și cum e să crezi în adevăr și dreptate, dar să ai și curajul să lupți cu propria frică și să fii demn până la capăt.

Dacă ai bunăvoința să vezi în piesa lui Pașcu Balaci, chiar așa, cu unele neajunsuri inerente unui dramaturg în formare, intenția lui de a produce un Dosar dramatic cu o teză etică limpede și enunțată ca atare de la început, o poți analiza exact precum s-a dorit a fi, ironiile lansate la adresa textului și chiar a spectacolului părându-mi-se cel puțin neconstructive.

Scenografa Oana Cernea a imaginat o celulă căreia, pe lângă unica mobilă, obișnuitul pat de fier, i-a adăugat câteva elemente particulare, picătura de apă care curge monoton și neconținut din tavan, fiind un element esențial pentru intimidarea Victimei, dar și măsurând obsedant trecerea timpului. Cât privește costumele, am înțeles că a dorit să sublinieze duritatea, ba chiar brutalitatea Călăului, totuși costumul acestuia mi s-a părut ceva între cel al unui haiduc și al unui rocker. Sofisticat inutil, și totuși nu destul de scenic. Fata, în schimb, a fost avantajată, având ca îmbrăcăminte o rochie albă, simplă, de în.

Foarte tânărul regizor Adrian Moraru a înțeles că piesa are o teză și că nu e o simplă poveste, chiar dacă ea se voia, la pornire, o tragedie. El i-a condus, zic eu, destul de bine pe cei trei actori – rolul Victimei fiind încredințat, din motive întemeiate, întâi actriței Anca Sigmirean, apoi, ea fiind însărcinată, rolul a fost preluat de actrița Angela Tanko. Jocul celor trei actori a fost convingător, chiar și

atunci când se vedea bine că ei înșiși nu sunt îndeajuns de convingși că situația dramatică căreia trebuie să-i facă față este verosimilă.

În rolul Călăului, Șerban Borda aduce, în prima parte a spectacolului, o duritate, un anume tip de agresivitate primitivă, trăsături care, structural îi sunt complet străine, așa încât bănuim că a făcut un efort serios să marcheze convingător identitatea personajului. Încet-încet, trăsăturile feței se îndulcesc, fața i se destinde și ochii dobândesc o lumină specială, vocea, o blândețe, cumva venită din adâncurile sufletești, răscolite de apropierea de o ființă curată. Dacă în final regizorul nu i-ar fi cerut să-și mânjească fața cu sânge – vopsea roșie – ar fi fost foarte bine, fiindcă în momentul când și-a pus lațul de gât pe lumină scăzută, publicul a înțeles ce era de înțeles; restul s-a dovedit nu numai inutil, ci chiar ilar, ceea ce n-a fost câtuși de puțin în beneficiul spectacolului.

Anca Sigmirean a mizat pe o anume inocență, o robustețe țărănească dublată parcă de o înțelegere înțeleaptă a lumii; ea a jucat nervos, pe alocuri inutil agitat, dar a avut și momente de candoare autentică; i-a lipsit însă tonul cald înspre final, registrul ei interpretativ fiind același de la început până la sfârșit.

Angela Tanko, mai experimentată, a avut o evoluție mai nuanțată, jocul ei fiind mai subtil. Ea n-a fost doar Fecioara candidă, ci și o ființă omenească fragilă, măcinată, pe rând, de frică, de ură, de dispreț, de disperare, de scârbă... Suferința înjositoare la care a fost supusă a îndârjit-o, iar în final a devenit înțelegătoare și caldă, apropiindu-se cu o iubire aproape biblică de călăul ei.

Spectacolul cu această piesă scurtă, prezentat la Studioul teatrului a durat aproape o oră; a fost o oră în care publicului i s-a oferit, dacă nu o capodoperă, cel puțin un spectacol-eseu scris cu multă dragoste, lucrat îngrijit, jucat cu profesionalism și care, după ani buni, a constituit și un examen pentru autorul care are de învățat încă nu puține lucruri despre complicata cale a piesei de teatru către scândura scenei...

Teatrul de Stat Oradea. Trupa „Iosif Vulcan“ – Victima și călăul de Pașcu Balaci. Regia artistică: Adrian Moraru. Scenografia: Oana Cernea. Cu: Anca Sigmirean/Angela Tanko (Victima). Șerban Borda (Călăul). Data premierei: 29 mai 2007.

O nouă întâlnire cu poezia lui Marin Sorescu

În anul de grație 1989, actorul Petre Panait a prezentat la Sala Studio a Teatrului din Oradea un recital intitulat **Duminica oamenii n-au porecle**. Împreună cu secretara literară (E. Pop) au alcătuit un scenariu, în principal din volumele *La lilieci*, dar adăugând și câteva poezii din alte volume ale unuia dintre cei mai importanți poeți români, Marin Sorescu. Regizorul Ioan Ieremia l-a îndrumat atunci pe actorul care, oltean fiind și el, a rostit admirabil versurile poetului, scoțând astfel la iveală înțelesuri periculoase adesea și care puteau să scape cititorului, la o lectură superficială. Trimiterile clare la situația dezastruoasă a României comuniste, la viața cotidiană, au atras simpatia publicului, aplauzele la diverse momente, însemnând limpede că spectatorii au înțeles perfect despre ce povestea actorul acolo.

Succesul a fost imens. Spectacolul s-a jucat de aproape 30 de ori. Publicul era fermecat, dar și surprins de curajul actorului de a spune atâtea lucruri ce se spuneau cu teamă, voalat, dar erau destul de explicite până la urmă: critici la adresa